

гр. София, ул. Струмица 1А, ет. 1, тел. 02/958 24 33

Становище

на Институт за развитие на публичната среда

по приетия на първо четене проект на Изборен кодекс, № 354-01-96, внесен от Мая Манолова и група народни представители

Отчитаме по-добрите условия, които проектът предлага за извършване на независимо наблюдение, повишената прозрачност в дейността на ЦИК, предоставянето на безплатно време на участниците за агитация в обществените медии и маркирането на платеното съдържание, облекчените условия за регистриране на независими кандидати, включването на методиките за определяне на резултатите, като неразделна част от кодекса, създаването на обучително звено към ЦИК и др. промени, предизвикани от предложения на граждански организации.

Правим следните коментари и препоръки и очакваме народните представители да ги вземат предвид, между първо и второ четене на проекта на Изборен кодекс:

Избор и състав на Централната избирателна комисия

Препоръчваме ЦИК да се състои от 9 членове, предложението в проекта е за 15 души състав на комисията. Считаме, че състав от 9 –ма ще осигури по-добра оперативност в работата на органа, който се предвижда да е постоянно действащ и да има своя администрация.

Предлагаме ЦИК да се състои от 5 членове, избирани от парламента, а 4 –ма, назначени от президента. Не възприемаме предложението всички членове на комисията да се избират от парламента и да се предлагат само от депутати и парламентарни групи. Необходимо е да има и квота на президента, каквато има например в Конституционния съд, Съвета за електронни медии и други колегиални органи. Включването на президентска квота ще осигури по-добър баланс на интереси и по-висока степен на доверие в органа, ще даде възможност за подбор на хора извън номинациите на парламентарно представените партии.

Да се запази предвиденият в проекта жребий за обновяване на състава на ЦИК. След изтичане на две години и половина от първия мандат да се обновят 4-ма от членовете на ЦИК – по двама от двете квоти.

Необходимо е Изборният кодекс да регламентира прозрачна процедура за определяне на състава на ЦИК. Същата следва да е включена в кодекса, за да гарнира стабилност при избора на всеки следващ състав на ЦИК.

Проектът предвижда членовете да се избират чрез процедура, приета от парламента, без да я описва. За да се гарантира, че членове на ЦИК, ще бъдат избрани при еднакви условия от различни политически мнозинства, е необходимо процедурата да е включена в кодекса. Същата трябва да гарантира условия за излъчване на кандидати с безспорни професионални

качества и независимост, като включва ясен регламент за номиниране и публично изслушване.

Избирателна система

Поддържаме позицията си за пропорционална избирателна система с преференции. Проектът предвижда 7% преференциален праг за всички видове избори. Отбелязваме, че в настоящия Изборен кодекс преференцията за избори за Европейски парламент е 6%. – т.е. прагът в проекта е вдигнат с 1 %.

Смятаме, че преференцията следва да е задължителна, за да изпълни своята функция. Прагът за отчитане следва да се фиксира между 0 –до 5%, за да проработи. Гласуване без отразена преференция за конкретен кандидат в партийната листа да се отчита като недействителен глас. Задължителният характер на преференцията ще ангажира и тези, които подкрепят подредбата на листата - като за целта трябва да го посочат еднозначно, гласувайки за първия в нея. Така при задължителна преференция и нисък праг, подредбата на кандидатите ще отчете ясно и волята на тези, които приемат предложената листа и водач. Този подход ще „смекчи“ ефекта от отчитане на преференции с нисък праг – а именно кандидатът, покрил необходимия праг няма да „изскача“ веднага на първо място в листата, а ще се конкурира с първия.

Ако преференцията не е задължителна ще станем свидетели на кампания, в която партиите ще убеждават своите симпатизанти да не използват преференция, за да запазят подредбата, направена от съответната централа.

Трябва да се запази интегралната бюлетина и да се осигури възможност всяко отбелязване, което показва еднозначно волята на избирателя - да се счита за валидно. В проекта се предвиждат само два знака, с което е позволено гласуването - „X“ и „V“.

Всеки кандидат следва да се кандидатира само в една партийна листа. Проектът е запазил възможността това да става от две места. Запазването на категорията на „привилегировани кандидати“, за които се осигурява гарантирано избиране е несправедливо, поставя кандидатите в неравноправно положение един спрямо друг. При използване на преференция, тази възможност подвежда избирателите, които показват предпочитания за определен кандидат, който може да влезе от друг избирателен район.

Дейност на изборната администрация

Препоръчваме в кодекса да се запише, че начинът на гласуване на членовете на ЦИК се отчита поименно за протокола.

В правомощията на ЦИК да се допълни, че публикува на страницата на комисията списък с избирателните секции, техните номера, адреси и брой на избирателите в тях. Това е необходимо, за да се гарантира възможността за независимо наблюдение на изборите – неговото планиране и провеждане.

Необходимо е Изборният кодекс да гарантира ясни процедурни правила за разглеждане на жалби и сигнали, свързани с неправилно прилагане на изборните правила, начина на протичане на предизборната кампания, отразяването на предизборната кампания в медиите и др. В правилника за дейността на ЦИК трябва да има отделна глава, която да описва тези процедури, за да могат заинтересованите да са запознати с тях. Да се въведат гаранции за задължително произнасяне от ЦИК и другите нива на изборна администрация по жалби и сигнали на граждани, наблюдатели, застъпници.

Необходим е ясен регламент за водене на публичния регистър на жалбите и сигналите от изборната администрация – какви реквизити съдържа и как се попълва.

Обществен съвет към Централната изборителна комисия

Неясна е ролята на предвидения Обществен съвет към ЦИК. Записано е само, че в него влизат представители на граждански организации и движения, които подпомагат дейността на комисията.

За да не се превърне Общественият съвет, чийто състав, начин на формиране и функции се определят с правила, приети от ЦИК, в придатък на комисията, е необходимо ясно да се определят функциите му в самия кодекс.

Неясно формиран граждански консултативен орган може да създаде множество колизии, свързани с независимостта на преценките и действията му, а от там и доверието в органа може да пострада.

Има добра практика за формиране на Граждански борд за честни и свободни избори, създаден на предишните избори, който се състоеше от представители на организации – наблюдатели на избори. Тази практика следва да се запази и подобни формирования не следва да бъдат „пришивани“ към един или друг орган.

Гражданският борд заседаваше в Министерски съвет, но при пълна независимост от изпълнителната власт и беше оправомощен по силата на приетите от него правила да взаимодейства и изслушва всички, ангажирани с организацията и провеждането на изборите органи и заинтересовани страни. Бордът приема сам своите членове и функционира от момента на насрочване на изборите от президента до приключването на изборите. Изработва препоръки и получава информация от държавните институции, включително и ЦИК, като осигурява пълна прозрачност за дейността си – заседанията му се излъчваха онлайн.

Регионални преброителни центрове

Проектът не предвижда въвеждане на преброителни центрове.

Трябва да се възстанови възможността за броене на гласовете в преброителни центрове, като една от най-сигурните мерки срещу купения и корпоративен вот и срещу сплашване на изборителите. Гарантира се висока степен на публичност и прозрачност в работата на изборната администрация.

Регионалните преброителни центрове имат отношение и към подобряване на администрирането на изборния процес. Въвеждането им позволява да се проведе преброяване на гласовете при еднакви стандарти. Ограничава се възможността за грешки при отчитане на резултатите от гласуването, за укриване на пропуски, както и за съзнателно манипулиране на резултатите от изборния процес.

Особено важно става това за коректното отчитане на преференциите.

При провеждането на местните избори в община Бобошево през 2011 г. този подход бе приложен и оценен от експертите като работещ.

Информационно-разяснителната кампания

Необходимо е информационно - разяснителната кампания на ЦИК да се фокусира силно върху образование на изборителите за техните права и стимулиране на активността - да

включва обяснения на същността на изборния процес - какво и как се случва след подаването на гласа на всеки един избирател и как гласовете на избирателите се преобразуват в мандати. Това изискване следва да се запише в Изборния кодекс.

Недействителни гласове

Изборният кодекс да предвиди повторно преброяване на бюлетините в секции, в които има отчетени недействителни гласове два пъти над средното за страната. Изследване на нашата организация показва, че има цели региони с отчетени недействителни гласове, които значително се отклоняват от средните стойности и е възможно да са извършени нарушения и манипулации при отчитането на гласовете.

Недействителни бюлетини от предсрочните парламентарни избори в проценти спрямо средното за страната (12 май 2013 г.)

Гласуване в чужбина

Да се обособи самостоятелен многомандатен изборителен район „Чужбина“. Да се дефинира понятието „ населено място“, когато става дума за секции в чужбина, за да се предотвратят проблемите, които традиционно се създават при откриване на секции в чужбина (пример парламентарните избори 2013 г. – разкриване на секции във Великобритания).

Гласуване през интернет

Въвеждане на такова гласуване първо за българите, живеещи в чужбина. Такъв опит има Франция на последни парламентарни избори бяха избрани 11 представители по този начин. За да се гарантира безпроблемното гласуване в мрежата, бе организирана мащабна разяснителна кампания за гражданите зад граница. Френските граждани зад граница трябваше да се регистрират предварително чрез специален сайт. На всеки регистриран гласоподавател се изпраща уникален акаунт, за който допълнително се предоставят и две пароли – съответно за първия и втори тур на изборите.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Институт за развитие на публичната среда и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България.